

На основу члана 39. став 6. Закона о девизном пословању („Службени гласник РС“, бр. 62/2006, 31/2011 и 119/2012) и члана 14. став 1. тачка 9, а у вези с чланом 34. тачка 9. Закона о Народној банци Србије („Службени гласник РС“, бр. 72/2003, 55/2004, 85/2005 – др. закон, 44/2010, 76/2012, 106/2012, 14/2015 и 40/2015 – одлука УС), Извршни одбор Народне банке Србије доноси

О Д Л У К У

О УСЛОВИМА И НАЧИНУ ОБАВЉАЊА МЕЊАЧКИХ ПОСЛОВА

1. Овом одлуком прописују се ближи услови и начин обављања послова куповине од физичких лица – резидената и нерезидената и продаје тим лицима ефективног страног новца и чекова који гласе на страну валуту (у даљем тексту: мењачки послови).

2. Поједини појмови, у смислу ове одлуке, имају следеће значење:

– *банка* је резидент – акционарско друштво са седиштем у Републици Србији, које има дозволу за рад Народне банке Србије и обавља депозитне и кредитне послове, послове платног промета и друге послове у складу са законом;

– *привредни субјект* је резидент – правно лице и предузетник који су као привредни субјекти регистровани код надлежног органа;

– *јавни поштански оператор* је резидент који се бави пружањем поштанских услуга и који мењачке послове обавља на основу посебног закона којим се уређује његова делатност;

– *мењач* је банка, јавни поштански оператор и овлашћени мењач;

– *овлашћени мењач* је привредни субјект који има овлашћење Пореске управе за обављање мењачких послова и закључен уговор о обављању тих послова с банком, односно с више банака;

– *овлашћење* је писмено овлашћење Пореске управе које она издаје привредном субјекту за обављање мењачких послова у форми решења;

– *мењачко место* је просторна и организациона јединица у којој се обављају мењачки послови, а може да садржи једно или више благајничких места;

– *благајничко место* је део мењачког места на коме се обављају мењачки послови;

– *банкомат (аутоматска мењачница)* је аутоматска машина која је саставни део благајничког места у смислу вођења дневника благајне и извештавања о обављеним мењачким пословима;

– *привремено мењачко место* је просторна и организациона јединица у којој се мењачки послови привремено обављају и која може да садржи једно или више благајничких места;

- *путујући мењач* је радник банке, јавног поштанског оператора или овлашћеног мењача, који је укључен у благајничко место мењача и који мењачке послове обавља на територији Републике Србије у превозном средству у путничком саобраћају или на привредним, туристичким или сличним манифестацијама;

- *софтвер* је технолошко-апликативно решење Народне банке Србије, банке, односно јавног поштанског оператора које користи мењач и које омогућава обављање мењачких послова на прописан начин;

- *радни дан* је сваки дан, осим недеље и дана државног празника који је проглашен нерадним даном;

- *радни дан мењача* је сваки дан у недељи током ког мењач обавља мењачке послове, односно који је унутрашњим актом мењача одређен као радни дан;

- *недеља* је период од понедељка у 0.00 часова до недеље у 24.00 часа.

3. Привредни субјект подноси Пореској управи захтев за добијање овлашћења.

Уз захтев из става 1. ове тачке, привредни субјект прилаже следећу документацију, на основу које Пореска управа цени да ли он испуњава услове за обављање мењачких послова:

- решење о упису у регистар код надлежног органа;

- с банком у писменој форми закључен уговор о обављању мењачких послова (у даљем тексту: уговор), који обавезно садржи списак и важеће адресе мењачких места, као и одредбу да уговор не производи правно дејство ако привредни субјект нема овлашћење;

- доказ, не старији од шест месеци, да власник, односно оснивач привредног субјекта, односно директор привредног субјекта, односно директор оснивача привредног субјекта и радник који ће непосредно обављати мењачке послове нису осуђивани за кривична дела против привреде, имовине, живота и тела, против јавног реда и мира и правног саобраћаја;

- податке о радницима који ће непосредно обављати мењачке послове, уз копије њихових личних карата;

- доказ о стеченој најмање средњој стручној спреми за раднике који ће непосредно обављати мењачке послове;

- за раднике који ће мењачке послове непосредно обављати у привредном субјекту – сертификат Пореске управе о завршеној обуци за обављање мењачких послова;

- потписе лица овлашћених за заступање овлашћеног мењача које је оверио надлежни орган;

- доказ о основу коришћења пословног простора за обављање мењачког посла (доказ о својини над пословним простором, односно уговор о закупу на најмање годину дана или други доказ да привредни

субјект основано користи пословни простор за обављање мењачких послова);

- изјаву да поседује следећу опрему: металну касу, бројачку машину, UV лампу и савремене уређаје за откривање фалсификата (уређаје са сензорима за маркере и магнетну детекцију који откривају већину фалсификата САД долара и уређаје који откривају фалсификате евра), као и телефонску линију;

- изјаву да поседује опрему према спецификацији Народне банке Србије, односно банке за коришћење софтвера Народне банке Србије, односно банке;

- изјаву да поседује видео-опрему која омогућава непрекидно видео-снимање благајничког места у току радног времена овлашћеног мењача;

- доказ о плаћеним трошковима поступка за добијање овлашћења у складу са законом којим се уређују републичке административне таксе;

- обавештење о радном времену, као и о времену коришћења одмора у току рада.

Ако привредни субјект има намеру да мењачке послове обавља и на банкомату који је просторно одвојен од благајничког места чији је саставни део – уговор треба да садржи и адресу на којој се тај банкомат налази, с назнаком благајничког места чији је саставни део, а уз доказе из става 2, алинеје осме, ове тачке прилаже се и документ на основу кога привредни субјект користи локацију на којој се налази банкомат.

4. Пореска управа проверава да ли је привредни субјект који је поднео захтев из тачке 3. став 1. ове одлуке испунио услове за обављање мењачких послова и о поднетом захтеву одлучује у року од 30 дана од дана достављања тог захтева с комплетном документацијом.

Ако поднети захтев из тачке 3. став 1. ове одлуке не садржи све податке из ст. 2. и 3. те тачке, Пореска управа ће писмено позвати подносиоца овог захтева да у року од три радна дана допуни тај захтев.

Ако подносилац захтева из става 2. ове тачке не поступи у року из тог става, односно не допуни захтев у складу с позивом за допуну – Пореска управа ће такав захтев одбацити закључком.

Кад оцени да је привредни субјект испунио услове за обављање мењачких послова – Пореска управа доноси решење о издавању овлашћења, и то посебно за свако мењачко место наведено у уговору, и доставља га том привредном субјекту, а банци с којом је овај привредни субјект закључио уговор – фотокопију тог решења. Овлашћени мењач је дужан да оригинал овлашћења истакне на мењачком месту.

Привредни субјект коме је Пореска управа решењем издала овлашћење дужан је да почне да обавља мењачке послове у року од 30 дана од дана пријема тог решења.

Ако оцени да привредни субјект није испунио услове за обављање мењачких послова – Пореска управа доноси решење о одбијању захтева за издавање овлашћења.

5. Овлашћени мењач је дужан да све време обављања мењачких послова испуњава услове из тачке 3. ст. 2. и 3. ове одлуке.

Овлашћени мењач је дужан да Пореску управу обавести о промени података из тачке 3. ст. 2. и 3. ове одлуке, и то у року од пет радних дана од дана настанка те промене, с тим да је обавештење о промени пословног простора за обављање мењачких послова дужан да достави пре настанка ове промене.

6. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач могу да закључе уговор с банком, односно с више банака – којим се уређују њихови међусобни односи у вези са обављањем мењачких послова.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су, када закључе уговор, односно уговоре из става 1. ове тачке, да тај уговор односно те уговоре одмах доставе Пореској управи, а најкасније у року од пет радних дана од дана њиховог закључења. Ако јавни поштански оператор има закључен уговор с више банака, дужан је да Пореској управи достави и изјаву о томе којој ће банци достављати извештај о обављеним мењачким пословима из тачке 22. став 6. ове одлуке.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да о измени, раскиду или престанку важности уговора одмах обавесте Пореску управу и доставе јој копију анекса уговора, односно уговора о раскиду.

Банка је дужна да једном месечно доставља Пореској управи евиденцију о закљученим и измењеним, односно раскинутим уговорима.

7. Мењач откуп, односно продају ефективног страног новца (у даљем тексту: ефектива) и чекова обавља у складу с прописом којим се утврђују врсте девиза и ефективе које се купују и продају на девизном тржишту.

8. Мењач једном дневно, на почетку свог радног дана, слободно утврђује своју курсну листу, која важи до објављивања његове наредне курсне листе.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач курсну листу из става 1. ове тачке утврђују у складу с курсном листом за ефективу банке, односно банака с којима имају закључен уговор.

9. При обављању мењачких послова, мењач примењује куповни, односно продајни курс за ефективу и чекове у распону између куповног и продајног курса из своје важеће курсне листе за ефективу.

При откупу и продаји ефикативности у једном радном дану мењача – најнижи продајни курс мењача по јединици стране валуте за одређену врсту ефикативности не може бити једнак његовом највишем куповном курсу за ту врсту ефикативности нити нижи од тог курса.

10. За обављање мењачких послова мењач може наплатити провизију која се примењује на динарску противвредност ефикативности, односно чекова обрачунату по куповном, односно продајном курсу који важи на дан откупа, односно продаје.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач могу при откупу ефикативности, и то новчаница које су исправне у смислу одредаба упутства за спровођење ове одлуке, односно које су у оптицају, од физичких лица наплатити провизију у износу највише 3%.

11. Банка може, ради обезбеђења валутне структуре, продати ефективу јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу с којима има закључен уговор искључиво за продају физичким лицима, и то у врстама ефикативности утврђеним прописом којим се уређују врсте девиза и ефикативности које се купују и продају на девизном тржишту и у складу са уговором.

Јавни поштански оператор и овлашћени мењач, ради куповине ефикативности из става 1. ове тачке, преносе банци са свог динарског текућег рачуна износ динарске противвредности те ефикативности.

12. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да, у складу са уговором закљученим с банком која им је продала ефективу у смислу тачке 11. ове одлуке, а најкасније у року од седам дана од дана ове продаје – тој банци продају ефективу у истом износу и истој валути или у противвредности те ефикативности у другој валути.

За ефективу продату у смислу става 1. ове тачке, банка јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу исплаћује динарску противвредност те ефикативности обрачунату по курсу у распону курсева из

курсне листе за ефективу банке која важи на дан откупа и у складу са уговором.

13. Јавни поштански оператор и овлашћени мењач дужни су да најмање једном недељно, а најкасније првог радног дана после истека недеље, до 12.00 часова, банци продају износ у висини најмање 80% укупног нето откупа ефикасе оствареног у тој недељи – без обзира на структуру те ефикасе по врстама валута – у врстама ефикасе утврђеним прописом из тачке 11. став 1. ове одлуке, у складу са уговором.

Нето откуп, у смислу става 1. ове тачке, израчунава се као разлика између откупа и продаје ефикасе физичким лицима.

14. Јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу који банци с којом имају закључен уговор продају ефективу у смислу тачке 13. ове одлуке, та банка за откупљену ефективу исплаћује динарску противвредност те ефикасе обрачунату по курсу у распону курсева из курсне листе за ефективу банке која важи на дан откупа и у складу са уговором.

15. Ефективу остварену у смислу ове одлуке јавни поштански оператор и овлашћени мењач могу положити на посебан девизни рачун код банке отворен у складу с прописом којим се уређују услови отварања и начин вођења девизних рачуна резидената.

Банка откуп ефикасе од јавног поштанског оператора и овлашћеног мењача, односно продају ефикасе јавном поштанском оператору и овлашћеном мењачу врши преко рачуна из става 1. ове тачке, у складу са уговором.

16. Откуп и продају ефикасе на основу налога који јој физичко лице доставља електронски – банка врши на основу документа који је потписала с тим лицем.

17. У склопу мера које предузима за очување стабилности финансијског система, а ради обезбеђивања једнообразног поступања код обављања мењачких послова – Народна банка Србије, у оквиру њеног софтвера који мењач користи, омогућава мењачу директан приступ (онлајн) Прегледу оптицајних новчаница страног новца са описима, елементима заштите и роковима наплативости и информацијама које се односе на фалсификате страног новца (у даљем тексту: Преглед).

Мењач који не користи софтвер Народне банке Србије приступа Прегледу преко њене интернет странице, уз употребу корисничког имена и лозинке које Народна банка Србије додељује овим мењачима.

Народна банка Србије редовно ажурира Преглед.

Пореска управа, након издавања, односно одузимања овлашћења, Народној банци Србије доставља списак привредних субјеката који су добили овлашћење, односно којима је одузето овлашћење.

18. Мењач је дужан:

- да на видном месту, испред простора где се налази мењачко место, стави натпис „МЕЊАЧНИЦА“ – на српском и на једном од светских језика;

- да физичком лицу, коришћењем софтвера, изда потврду о извршеном откупу и продаји ефективе и чекова, а у случају прекида рада електронског система – том лицу изда ручно израђену потврду, са свим елементима прописаним упутством за спровођење ове одлуке, осим ако банка мењачке послове обавља на основу налога који јој физичко лице доставља електронски, у ком случају она физичком лицу издаје потврду на његов захтев, на основу података који се чувају у електронској форми;

- да сопствену курсну листу истакне тако да она буде видљива за странке;

- да на рекламној табли, која је истакнута на мењачком месту или испред мењачког места и под којом се подразумева сваки вид обавештења, односно електронске или било које друге рекламе који служи за информисање грађана о најмањем (минималном) и највећем (максималном) износу из ове алинеје – истакне најмањи износ који плаћа при откупу, односно највећи износ који наплаћује при продаји ефективе за све валуте из своје курсне листе (по јединици стране валуте), при чему најмањи износ, у смислу ове алинеје, представља гарантовани износ који мењач исплаћује физичком лицу при откупу ефективе и састоји се од куповног курса за ефективу мењача за ту валуту умањеног за највећи процент провизије, а највећи износ, у смислу ове алинеје, представља гарантовани износ који мењач наплаћује од физичког лица при продаји ефективе и састоји се од продајног курса мењача за ту ефективу увећаног за највећи процент провизије;

- да на почетку радног времена обавештење о висини највећег процента провизије истакне тако да оно буде видљиво за странке, и то на истом месту и на исти начин на коме је, односно на који је истакнута курсна листа, као и да провизију наплаћује до висине процента

назначеног у том обавештењу, с тим да ово обавештење не може мењати у току радног времена;

- да код сваке трансакције, ради заштите од фалсификата, поступа на начин утврђен прописом којим се уређује поступање с новцем за који постоји сумња да је фалсификован;

- да следеће обавештење, на српском и енглеском језику, истакне тако да оно буде видљиво за странке, као и да поступи у складу с њим:

„ВАЖНО ОБАВЕШТЕЊЕ:

1. Мењач је обавезан да, пре обављања трансакције, физичко лице обавести о укупном износу динара које то лице добија по јединици стране валуте коју жели да прода, односно о укупном износу динара које то лице плаћа по јединици стране валуте коју жели да купи, при чему ови износи морају бити истоветни или за физичко лице повољнији од износа истакнутих на рекламној табли.

2. Мењач је обавезан да, код сваке продаје физичком лицу новчаница апоена од 50 и 100 САД долара, у потврду о продаји упише: име и презиме резидента – физичког лица и његов лични број из важеће личне карте или пасоша, односно име и презиме нерезидента – физичког лица и број његове важеће путне исправе, као и серијске бројеве новчаница.

3. Мењач је обавезан да, код сваке продаје физичком лицу ефективе, ако ово лице то захтева, у потврду о продаји упише: име и презиме резидента – физичког лица и његов лични број из важеће личне карте или пасоша, односно име и презиме нерезидента – физичког лица и број његове важеће путне исправе, као и серијске бројеве новчаница.

Напомена: Податке из тач. 2. и 3. овог обавештења мењач уноси у потврду из тих тачака – ради заштите физичког лица од фалсификата, ваноптицајних новчаница и сл.“;

- да дневник благајне води коришћењем софтвера, а у случају прекида рада електронског система – да у тај дневник унесе податке из ручно израђених потврда о извршеном откупу и продаји ефективе и чекова одмах после успостављања рада електронског система; ако банка мењачке послове обавља на основу налога који јој физичко лице доставља електронски, дневник благајне садржи и податке о мењачким пословима обављеним на тај начин, који се чувају у електронској форми;

- да мењачко пословање књиговодствено одвоји од друге делатности коју обавља;

- да мењачко пословање обавља према обавештењу о радном времену које је достављено Пореској управи и које је истакнуто на мењачком месту;

– да код сваке трансакције или код више међусобно повезаних трансакција чији је износ једнак износу утврђеном прописом којим се уређује спречавање прања новца и финансирања тероризма или је већи од тог износа – поступи у складу с тим прописом.

19. Овлашћени мењач је дужан да, поред обавеза прописаних тачком 18. ове одлуке, испуни и следеће обавезе:

– да на видном месту, поред натписа „МЕЊАЧНИЦА“, истакне назив мењачнице и назив оснивача, односно име и презиме власника;

– да на видном месту истакне овлашћење Пореске управе за то мењачко место;

– да на мењачком месту поседује копије важећих уговора с банком, односно банкама;

– да на видном месту истакне назив банке, односно банака с којима има закључен уговор;

– да, ако има вишак динара изнад двоструког просечног износа динара којим је вршен откуп ефективе у месецу с највећим откупом у претходних дванаест месеци, односно од почетка обављања делатности ако ради краће од дванаест месеци – тај вишак уплати на текући рачун код банке, најкасније у року од седам радних дана (изузетно, ако овлашћени мењач ради краће од месец дана, просечан двоструки износ утврђује се према недељи с највећим откупом);

– да откупљене чекове достави банци у року и на начин који су утврђени уговором;

– да на мењачком месту држи само ону готовину у динарима, ефективу и чекове који су остварени мењачким пословањем, односно намењени мењачком пословању и који су евидентирани на прописан начин, уз одговарајућу документацију;

– да, ако поред мењачког пословања обавља и другу делатност, обезбеди да се готовина у динарима, ефектива и чекови који су намењени мењачком пословању чувају одвојено од готовине, ефективе и чекова из друге делатности, а ако се држе у заједничкој каси – да буду одвојено паковани и обележени натписом „*Мењачко пословање*“;

– да на мењачком месту поседује обавештења банке, односно Народне банке Србије која се односе на стране новчанице, као и обавештења банке, односно Народне банке Србије у вези са обављањем мењачких послова;

– да на мењачком месту поседује следећу опрему: металну касу, бројачку машину, UV лампу и савремене уређаје за откривање фалсификата (уређаје са сензорима за маркере и магнетну детекцију који откривају већину фалсификата САД долара и уређаје који откривају фалсификате евра), као и телефонску линију;

- да на мењачком месту поседује опрему према спецификацији Народне банке Србије, односно банке за коришћење софтвера Народне банке Србије, односно банке;
- да на видном месту истакне обавештење да је објект под видео-надзором;
- да обезбеди непрекидно видео-снимање благајничког места, као и банкомата који је његов саставни део, видео-опремом у току свог радног времена;
- да на мењачком месту поседује видео-снимке за најмање десет радних дана, с назначеним тачним временом, који су сачињени у току радног времена тог мењачког места и у чијем су средишту (фокусу) физичка лица која врше трансакције;
- да видео-снимке достави само органу надлежном за вршење контроле, односно Министарству унутрашњих послова, на његов захтев, као и физичком лицу на које се видео-снимак односи, на његов захтев.

На обавезе јавног поштанског оператора примењују се одредбе става 1. ове тачке, осим алинеја прве, друге, пете, седме и осме.

20. Ако мењач мењачке послове обавља преко банкомата, дужан је да испуни следеће услове:

- да на банкомату на видном месту истакне ознаку на српском и на једном од светских језика да је реч о банкомату за обављање мењачких послова;
- да обезбеди да на банкомату буду садржане информације о називу и адреси благајничког места мењача чији је банкомат саставни део;
- да обезбеди издавање потврде о извршеном откупу и продаји ефективе;
- да на банкомату обезбеди информације о курсу за ефективу који се примењује при обављању појединачне трансакције;
- да, ако наплаћује провизију, на банкомату обезбеди информацију о њеној висини.

21. За обављање мењачких послова овлашћени мењач користи софтвер једне од банака с којима има закључен уговор или софтвер Народне банке Србије ако је с њом закључио уговор о инсталирању, коришћењу и одржавању софтвера.

За обављање мењачких послова јавни поштански оператор користи сопствени софтвер.

22. Банка је дужна да Народној банци Србије свакодневно, у електронском облику, доставља извештај о обављеним мењачким

пословима, који садржи и податке о мењачким пословима који су обављени на основу налога које физичко лице достави електронски, а према обрасцу прописаном упутством за спровођење ове одлуке.

Овлашћени мењач који користи софтвер Народне банке Србије дужан је да јој свакодневно, у електронском облику, доставља извештај о обављеним мењачким пословима, који садржи све податке према обрасцу прописаном упутством за спровођење ове одлуке.

У случају прекида рада електронског система – банка из става 1, односно овлашћени мењач из става 2. ове тачке дужни су да извештај о обављеним мењачким пословима доставе одмах после успостављања рада тог система.

Народна банка Србије извештаје из ст. 1. и 2. ове тачке свакодневно доставља Пореској управи.

Овлашћени мењач који користи софтвер банке, дужан је да тој банци свакодневно доставља извештај о обављеним мењачким пословима, који садржи све податке према обрасцу прописаном упутством за спровођење ове одлуке.

Јавни поштански оператор дужан је да банци из тачке 6. став 2. ове одлуке свакодневно доставља извештај о обављеним мењачким пословима, који садржи све податке према обрасцу прописаном упутством за спровођење ове одлуке.

23. Путујући мењач дужан је да поседује потврду да је укључен у благајничко место мењача, коју му издаје мењач.

За путујућег мењача који је укључен у благајничко место јавног поштанског оператора и овлашћеног мењача – у уговору мора бити наведено где, у ком периоду и у ком радном времену тај путујући мењач обавља мењачке послове.

Путујући мењач је дужан да издаје ручно попуњену потврду о откупу, односно продаји ефективе.

Извештај путујућег мењача укључује се у извештај мењача чији је он део.

24. Мењачки послови се на привременом мењачком месту обављају сезонски, у складу са уговором.

25. Извештај о мењачким пословима обављеним на банкомату укључује се у извештај благајничког места чији је тај банкомат део.

26. Овлашћени мењач је дужан да Пореску управу и банку с којом има закључен уговор писмено обавести о трајном, односно привременом престанку обављања мењачких послова.

Овлашћени мењач који Пореску управу и банку из става 1. ове тачке писмено обавести да намерава да трајно, односно привремено престане да обавља мењачке послове на свим мењачким местима – дужан је да сву ефективу с тих мењачких места прода тој банци и сву готовину уплати на свој текући рачун, као и да доказ о томе поднесе Пореској управи.

Ако овлашћени мењач који има више мењачких места Пореску управу и банку из става 1. ове тачке писмено обавести да трајно, односно привремено престаје да обавља мењачке послове на једном од тих мењачких места или на више њих – дужан је да сву ефективу и сву готовину с тог мењачког места/тих мењачких места пренесе на мењачко место које наставља да ради и доказ о томе поднесе Пореској управи.

Овлашћени мењач је дужан да Пореској управи врати овлашћења за мењачка места на којима трајно престаје да ради.

Одредбе ст. 1, 2. и 3. ове тачке сходно се примењују на јавног поштанског оператора.

27. Ако овлашћени мењач који трајно престаје да ради користи софтвер Народне банке Србије, дужан је да јој врати идентификационе картице за рад на свим мењачким местима.

28. За спровођење ове одлуке гувернер Народне банке Србије доноси упутство.

29. Даном ступања на снагу ове одлуке престаје да важи Одлука о условима и начину обављања мењачких послова („Службени гласник РС“, бр. 93/2011).

30. Ова одлука објављује се у „Службеном гласнику РС“ и ступа на снагу 1. јула 2015. године.

ИО НБС бр. 39
11. јуна 2015. године
Београд

Председавајућа
Извршног одбора Народне банке Србије
Гувернер
Народне банке Србије

др Јоргованка Табаковић, с.р.